

Къмъ по-активно обучение по география

Отъ Д. Костовъ

Въ първоначалното училище обучението по родинознание и отечествознание е обновено. Будното учителство тамъ прилага вече новитѣ активни методи, основани на непосредни наблюдения и внимателни проучвания на роднитѣ географски обекти. Родинознанието изцѣло почива на постоянни излети всрѣдъ природата. Децата добиватъ конкретни представи направо отъ родината, която ги заобикаля. Дирятъ се дори взаимоотношенията между географскитѣ елементи. Въ IV отдѣление, при отечествознанието се използватъ сѣщо доста много излетитѣ до близки и по-далечни мѣста, важни или красиви кѣтове на нашето отечество. И тамъ обучението е доста нагледно и активно, използва се и ржката (чрезъ моделиране, карточертание и др.).¹⁾ Така се полагатъ здрави основи за по-нататѣшното географско обучение.

Би трѣбвало въ прогимназията и гимназията да се продължи въ сѣщия духъ. За съжаление, тукъ (особено въ гимназията) още господствуватъ пасивнитѣ (догматични) методи на обучението, такива, каквито се практикуватъ у насъ отъ преди 50 г. Деенъ е учителтъ, който се суети почти самъ въ класа, самъ говори, дълго говори, самъ показва картини и ги обяснява, дава готови знания, самъ доказва, прави изводи и заключения, чете книги, чертае на черната дѣска и пр. Ученицитѣ сж пасивни, тѣ само гледатъ, слушатъ, поглѣщатъ мълчаливо, почти пасивно, всичко това, което имъ се разкрива и следъ това, подпомогнати отъ учебника, се мжчатъ да възпроизведатъ, повторятъ точно това, което имъ е било преподадено — всички еднакво, въпрѣки различия въ индивидуалитетъ, по единъ и сѣщъ начинъ, почти съ едни и сѣщи изрази и фрази. Догматиченъ си остава методътъ и когато учителтъ се стреми да го направи „иллюстративенъ“ чрезъ подобра и по-усвѣршенствувана техника — красиво, живо, картинно изложение, нагледни помагала и др., съ цель да възбуди у ученицитѣ по-пълненъ „многограненъ“ интересъ. Колкото и последното да е една значителна стѣпка напредъ, въ

¹⁾ Гл. ржководствата на Г. Дочевъ, Хр. Спасовски и др. за обучение по родинознание и отечествознание.

сравнение съ сухото протоколно изложение, безъ пособия, безъ чертане на скици и др. — все пакъ то е догматично обучение, щомъ ученикътъ не взема почти никакво активно участие, а поглъща пасивно преподаденитѣ му готови знания. Учебникътъ стои въ центъра на обучението и учителътъ само го допълня, тълкува, илюстрира съ своя разказъ, спомагайки на ученицитѣ да го усвоятъ. *Деенъ учителъ — пасивенъ класъ*, това е въ рѣзки черти идеалътъ и практиката на старото училище.

Обществото отдавна е недоволно отъ срѣднитѣ училища, които не подготвятъ младежитѣ „за живота“. Отъ тѣхъ то иска да изкарватъ младежи не толкова претоварени съ знания, а родолюбиви, възпитани и работливи граждани, хора съ по-живъ духъ, по-голъма активностъ, самодейностъ, самоинициатива — пригодни да си пробиватъ пътъ, да се борятъ въ живота, дето тѣхнитѣ пжтища нѣма да бждатъ послани съ рози. Такива трѣбва да бждатъ не само свършилитѣ образованието си въ прогимназията и реалката, които веднага следъ това навлизатъ въ живота, за да си търсятъ работа, но дори и тия гимназисти, които следъ гимназията постѣпватъ въ университета. Защото единъ самодееенъ студентъ е по-пригоденъ и за самостоятелна научна работа, отколкото пасивния зубрачъ.

Но вънъ отъ изискванията на живота, на обществото, активното обучение се налага и отъ чисто педагогическо гледище, понеже е природосъобразно — то най-вече подхожда и отговаря на детската природа. Активността и самодейността сж най-характерни прояви на детската природа, това сж констатирани отдавна и Коменски, и Песталоци, и Русо и всички други педагози, настоявайки отъ XVI в. насамъ, щото цѣлото обучение да се обоснове надъ тѣхъ. Днешната педагогия иска *преди всичко деенъ ученикъ*.

„Безспорно, за нѣща, които научаваме сами, ние имаме по-ясни и по-вѣрни понятия, отколкото за тѣзи, съ които ни запознаватъ други, чрезъ уроци“ (Русо).

„Отъ опита на всѣкидневния животъ ние знаемъ колко здраво се удържатъ въ паметъта ни тия знания, които сами сме открили и вътрешно преработили, колко свободно разполагаме съ тѣхъ“ (Мойманъ).

Цельта на обучението въ срѣднитѣ училища не може да бжде просто трупане на знания въ главитѣ на ученицитѣ. Въ всѣки клонъ на науката знанията ставатъ все по-грамадни, тѣ сж безконечно разнообразни и учителътъ се чуди кое по-напредъ да преподаде на ученицитѣ. Знае ли той, кои отъ тѣзи знания ще бждатъ необходими за жизненитѣ поприща на отдѣлнитѣ ученици, поприща, така неизвестни и разнообразни? При това наукитѣ всѣкичасно напредватъ, много знания остарѣватъ дори предъ нашитѣ очи, опровергаватъ се

отъ нови по-точни наблюдения или нови научни теории. Придобити така, както е ставало до сега, чрезъ налагане отгоре и зубрене отдолу, отъ ученицитѣ, тѣ бързо се забравятъ. Само съобщаването на знания не може да бжде целъ на обучението.

Предпочитателно е, да се развиятъ умственитѣ способности на ученика, неговата активностъ и самоинициатива, да усвои той практически, макаръ и въ елементаренъ видъ метода на научното изследване. Отпосле, когато му потрѣбать, той ще може, чрезъ самообразование, да придобие всички необходими знания. Отдавна Песталоци препоръчва щото на ученика да се даде преди всичко „нишката“, чрезъ която да може той самъ да си придобива знания.

„Задача на обучението е, не да направи ученика по-уменъ (усъвършенствуването на ума като психическа способностъ е възможно въобще само въ известни тѣсни граници), но да се направи ума му по-културенъ, да го облагороди чрезъ присаждане въ него *метода на научното знание*, да го приучи да поставя научно въпроситѣ, — да го насочва по пътя, който води къмъ тѣхното разрешение. Развитъ умъ — това не е просто силенъ умъ, това е умъ, научно образованъ, възприелъ научната култура, умѣющъ да подчинява произвола на своето мислене на обективнитѣ изисквания на метода. Това е умъ, добилъ вкусъ къмъ истината и усвоилъ направлението, въ което тя трѣбва да се търси“¹⁾.

Въ активното училище при всички възможни случаи ученицитѣ придобиватъ знанията сами. На ученицитѣ не се преподава нищо отъ това, което тѣ могатъ да придобиятъ сами, съ собствени усилия. „Урокътъ трѣбва да бжде организиранъ тѣй, че да служи за преходъ къмъ творческа работа“ (Гесенъ). Учителътъ дава целта, задачата, проблемата за разрешение съ необходимитѣ упътвания за правилна насока на цѣлата работа; той създава и благоприятни условия за работа — аудитория или лаборатория, съ необходимитѣ пособия, работни материали и др. По-нататъкъ чрезъ въпроси и подканвания той дава възможностъ на ученицитѣ да работятъ сами. Класътъ е обърнатъ въ „трудова община“, въ която всички ученици съ общи усилия, задружно се стремятъ да разрешатъ дадената отъ учителя проблема (учебната целъ). Въ тази работа всѣки ученикъ влага усилия, съобразно своитѣ способности и придобити познания; създава се благородно съревнование, не се подбиватъ индивидуалнитѣ способности и усилия на никой ученикъ. Отъ общитѣ усилия на всички се създава „общия продуктъ на класа“. Знанията, по възможностъ, не се даватъ наготово отгоре, тѣ се преоткриватъ отъ самитѣ ученици чрезъ самостоятелна работа. Ролята на учителя е Сократовска

¹⁾ Проф. С. И. Гесен, Основы педагогики, 1923, стр. 226.

— да дава необходимитѣ импулси, да дава направление на цѣлата работа, да подтиква ученицитѣ сами да достигнатъ до знанието. Работата му въ случая не е по-малка отъ тази при прилагането на пасивния методъ, напротивъ: напрѣгнато той следи дейността на ученицитѣ, готовъ всѣки моментъ да се притече, когато работата се спъне; той ободрява класа, насочва усилията въ правия пѣтъ чрезъ подходящи въпроси. Той трѣбва често да отговаря на всички запитвания, да разрешава всички случайно възникнали въпроси—подробности, които никое научно или методическо ръководство не може да предугади и да му ги даде. Следователно и ролята му въ случая е по-мжчна—творческа, тя изисква и голѣма научна и методична подготовка. Въ много случаи той е длъженъ да говори самъ — активното обучение не отрича напълно и неговия разказъ, тамъ дето той е необходимъ, когато ученицитѣ не могатъ сами да разрешатъ известенъ въпросъ. Но разказътъ му въ такъвъ случай се посреща отъ заинтересованитѣ въ работата ученици по-другояче отколкото дългото изложение на учителя, по цѣлъ частъ, при пасивенъ класъ—на старата школа.

„Често урокъ съ свързано изложение отъ страна на учителя, интересенъ за ученицитѣ, ще възбуди тѣхната мисълъ и самостоятелност много повече отъ най-изкусна катехизация. Главната задача е да се възбуди интересъ къмъ разрешение на проблемитѣ. Ако това ни се удаде, то самостоятелността на ученицитѣ ще се прояви съвсемъ независимо отъ формата, по която се води урока¹⁾. И най-голѣмитѣ привърженици на активния методъ не мислятъ, че всички знания ученицитѣ могатъ да преоткриятъ сами.

Главната целъ, обаче, е не даване на много знания, а умѣние да се придобиватъ тѣ самостоятелно отъ ученицитѣ. Така е въ много английски и американски училища:

„Английскиятъ учитель не гледа да отрупа ученицитѣ съ много знания; за него много по-важно е да развие у ученицитѣ умѣние да добиватъ знания сами, да открие предъ тѣхъ достъпа до съкровищницитѣ на знанието — природата и книгитѣ. Затова ние рѣдко срещаме въ английскитѣ училища уроци като нашитѣ, кждето учительтъ говори, а ученицитѣ само слушатъ. Много по-често, влизайки въ класъ, виждаме наведени надъ нѣщо глави и чуваме отъ учителя привичната фраза „тѣ работятъ самостоятелно“. Уроцитѣ сж по-често обща беседа, само потикъ къмъ самостоятелна работа, а по-нѣкога просто технически указания — какъ ученицитѣ да се ползватъ отъ указателя на атлаза, и какъ да изобразятъ графически зависимостта на една редица данни отъ друга²⁾.

¹⁾ В. В. Половцевъ. Цит. у С. П. Аржанов, Методика начальнаго курса географии, стр. 150.

²⁾ Педагогически сборникъ, кн. VIII, 1926 г.

У насъ активнитѣ методи се въвеждатъ все повече въ гимназитѣ, при обучението по химия, физика, естествознание и дори езицитѣ и математика. Налага се приложението имъ и при *географското обучение*.

Безспорно, тукъ учителтъ ще срещне трудности, които сж въ зависимостъ отъ естеството на самия предметъ. Географията има за обектъ цѣлата земя, тя изучава повече страни далечни и непознати за ученика, страни, които той не може да посети и изучи непосредно. Само при обучението по родинознание учителтъ е поставенъ при най-благоприятни условия, понеже сж възможни излети до всички кѣтове на родното мѣсто, та може да се приложи напълно принциптъ на нагледността. При изучаването на отечеството въ IV отдѣление, въ III и VIII класове можемъ сжщо да градимъ обучението до известна степенъ върху конкретни представи, добити отъ близки излети и по-далечни екскурзии. Но всички знаемъ, колко мжчни и скжпи сж за ученицитѣ екскурзиитѣ изъ България, особено сега. При всичкото най-голѣмо желание на учителя, той не може да посети дори Дунавъ, Черно море, Стара планина и Рила или Пиринъ, за да добиятъ ученицитѣ му поне отчасти представа за своето отечество; при това екскурзиитѣ сж бързи, „хвърчащи“ и впечатленията отъ тѣхъ — повърхностни. Често дори и тамъ, а още повече при изучаването на чуждитѣ страни, по неволя се налага да си служимъ съ нагледни помагала — карти, картини, фотографски снимки и др., за да се направи обучението поне отчасти нагледно. Много знания за тия страни ученицитѣ ще придобиятъ било сами отъ пособията, било отъ разказитѣ на учителя или отъ четивата и учебника.

Не трѣбва да се забравя и другата мжчнотия: географскитѣ обекти (цѣли ландшафти) сж много по-голѣми, по-сложни и по-разнообразни, отколкото, напримѣръ, естественауцнитѣ и изучаването имъ е по-трудно. Особено е трудно разкриването на взаимоотношенията между географскитѣ явления и фактори — което е основа не само на днешната географска наука, но и на самото географско обучение. Учебниятъ географски методъ е методтъ на взаимоотношенията, това е прозрѣлъ, още преди К. Ритера и др. нови географи, гениалниятъ Песталоци: „Въ географията, явленията трѣбва да се изучаватъ въ тѣхнитѣ взаимоотношения. Изхождайки отъ тия основи, ученицитѣ трѣбва да се подготвятъ до единъ правиленъ и широкъ погледъ на земята и човѣка въ тѣхнитѣ взаимни едно на друго влияния“. Известно е, какъ е прилагалъ този основенъ принципъ при географското обучение Хенингъ, учителъ въ Песталоциевото училище¹⁾. Тогава географията

¹⁾ Примѣръ: „По височинитѣ на варовитата Юра не може да расте друго, освенъ трева, затова мнозинството отъ жителитѣ тамъ сж прину-

не е била още наука. А днесъ, когато самата сжщност на географската наука се състои въ дирене причинитѣ на географскитѣ явления, налага се прилагането на сжщия принципъ и въ географското обучение, ако искаме то да е научно. Ученицитѣ трѣбва да схванатъ, че формитѣ на земната поврѣхнина зависятъ отъ начина и времето на образуването имъ и отъ особеноститѣ на планинскитѣ породи; че отъ поврѣхността и климата зависятъ напр. хидрографскитѣ условия, флората и фауната; и че всички тѣ обуславятъ условията на човѣшкото сжществуване — гжстота на населението, психични отношения, занятия, дори характерни етнографски и расови черти на отдѣлнитѣ човѣшки групи (племена и народи) тѣхната духовна култура и дори политически животъ.

Много отъ тия знания, поне основнитѣ познания за всѣки географски обектъ, ученицитѣ могатъ да придобиятъ сами, като се прилага при обучението *евристичниятъ методъ*. Отъ всички активни методи той може да се приложи при географското обучение най-добре. Това е методътъ на самостоятелно придобиване на знания отъ ученицитѣ чрезъ въпроси на учителя (и ученицитѣ) като се използватъ добре нагледнитѣ помагала, особено разнитѣ карти (стенни и релефни) и картинитѣ.

„Основнитѣ представи за всѣка страна ученицитѣ трѣбва да придобиятъ сами отъ картата — а не отъ учебника“ (или учителя)¹⁾.

Отъ картата ученицитѣ могатъ да извлѣкатъ сами главнитѣ елементи на всѣки изучаванъ обектъ [положение на страната, граници, сравнения на голѣмини, брѣгова линия, поврѣхнина (въ общи черти), напояване, климатъ (въ груби черти); а могатъ да говорятъ и за флора, фауна и човѣшка култура, обоснована върху природнитѣ условия]. Брагманъ ни е далъ 12-членната схема, която трѣбва да се прилага при изучаването на всѣка страна последователно, понеже „всѣки последващъ пунктъ предполага непрѣмѣнно предшествуващия, този редъ дава географскитѣ елементи въ тѣхната генетична зависимостъ“²⁾.

дени да се занимаватъ съ скотовѣдство. Но понеже тия земи, даващи само трева, не могатъ да изхранятъ много хора, *затова* частъ отъ тѣхъ иматъ и други занаяти, мжжетъ — часовникарство, женитѣ — плетене на тантели“. Цит. у С. П. Аржановъ, Методика началнаго курса географии, стр. 246.

¹⁾ Арч. Гейки, Преподавални географии, перев. Синицкаго 1928 г. (бълг. преводъ отъ Монежикова), стр. 85.

²⁾ 12-тѣ точки на Брагмана сж: 1. Положение, 2. Граници. 3. Общъ видъ. 4. Хоризонтално разчленение. 5. Голѣмина. 6. Характеръ на земната кора (геологически строежъ и почва). 7. Напояване. 8. Климатъ. 9. Флора. 10. Фауна. 11. Население (изворъ за прехрана, гжстота, произходъ, езикъ, вѣра). 12. Политическа география — държавно управление и градове.

За да не повтаряме¹⁾, тукъ ние нѣма да се простираме въ подробности, какъ трѣбва да се прилага при обучението тази схема, която търпи видоизмѣнения. Принципътъ е: *да не се съобщава на ученицитѣ нищо отъ това, което тѣ могатъ сами да извлѣкатъ отъ картата и др. пособия.* По възможностъ зависимоститѣ (на флора отъ климатъ и повърхнина, занятия на хората — отъ природнитѣ условия и пр.) да установяватъ ученицитѣ сами.

„Само едно четене на картата, умѣло наредено, може да запълни половина отъ времето за уроцитѣ и да даде маса материали за лабораторни занятия. Дори безъ други пособия, лабораторниятъ методъ е възможенъ само съ картата.“²⁾

Безспорно, извлѣченото по този начинъ е само основни черти, скелетъ. *Пълната характеристика на изучаванитѣ обекти ще направи учителътъ съ своя картиненъ разказъ, съ географскитѣ четива, илюстрирани съ картини, фотографски снимки, диапозитиви, филми, колекции и др.* Опасно е, да се задоволимъ съ генерализации, които ще направятъ ученицитѣ повърхностни въ своитѣ знания. Всѣки географски обектъ е отдѣленъ индивидъ и поне главнитѣ му характерни черти, по които той се отличава отъ подобнитѣ нему, трѣбва да се изтъкнатъ. И другаде добавямъ: Сахара не е Гоби или Калахари, макаръ че всички тѣ сж еднакво — пустини³⁾. Всѣки ландшафтъ трѣбва да изтъкне живъ съ своята характерна индивидуалностъ, която не се повтаря.

Лабораторниятъ методъ, тъй както се практикува той при обучението по опитнитѣ науки (химия, физика, естествознание и др.), въ специални лаборатории, е неприложимъ при географското обучение, поради естеството на географскитѣ обекти — сложни ландшафти, които не могатъ да се вкаратъ въ лабораторията или подложатъ на възпроизвеждане и изследване отъ ученицитѣ. Обаче маса практически занятия могатъ и трѣбва да се въведатъ въ обучението по география, за да се даде работа и на ржката, като се помни мисълта на Дистервега: „Който рисува единъ часъ, той вижда повече отъ този, който 10 часа само гледа“. Работата съ ржката развива не само наблюдателността, но и техническата ловкостъ, развива и ума, естетическия вкусъ, създава най-ясни и точни представи за обектитѣ. „Покрай зрителнитѣ и слухови усѣти, тя дава и моторни усѣти на ржката, а моторната паметъ не отстъпва на другитѣ по своята

¹⁾ За подробности гл. моята „Методика на обучението по география“ 1934 г., изд. книгоизд. „Казанлъшка долина“, стр. 98—106.

²⁾ В. И. Буданов и И. С. Симонов, Вопросы географии въ новой школе, 1926 г. Гл. методиката ми, стр. 98.

³⁾ Цит. методиката ми, стр. 131.

трайност.“¹⁾ Обучението по география е книжно, то не е пълно безъ карточертание (чертание на скици)²⁾; рисуване на обектитъ, правене отъ ученицитъ на профили, диаграми, картограми, моделиране, метеорологически и фенологически наблюдения и др. А всички тия работи въ класъ или по-добре въ *специална географска аудитория*, каквато трѣбва да има всѣка добре уредена гимназия, сж единъ видъ лабораторни занятия при географското обучение, отъ грамадно значение.

Изследвателскиятъ методъ, при който ученицитъ сами, напълно самостоятелно правятъ изследвания и проучвания, игнорирайки почти класа и класното обучение, и който намѣри пълното си изражение въ Далтоновия планъ на Елена Паркхърстъ, срѣща възражения у мнозина педагози. Въ географското обучение, споредъ него, би трѣбвало да се даде на ученика нѣкой географски обектъ (Витоша, Софийско поле), и да се остави самъ той да го изследва—работа на университета, често непосилна дори за географъ-студентъ и учителъ. Самостоятелното изучаване на сжщитъ обекти само отъ книгитъ прави обучението книжно, то откъсва ученицитъ отъ природата, отъ благотворното влияние на учителя, отъ неговия живъ разказъ, и отъ оживяващата обучението класна атмосфера, отъ влиянието, насърчението на другаритъ и съревнованието помежду имъ. Вънъ отъ това, на български езикъ, съ изключение на съчиненията по отечествена география, почти нѣма подходящи преведени или съчинени у насъ книги за ученицитъ отъ гимназията, а последнитъ почти не могатъ да си служатъ съ чужди езици. При все това и тукъ трѣбва да се стремимъ всѣчески да развиваме учениковата самодейностъ чрезъ писмени работи, реферати и беседи. Писмено изложение на отдѣленъ урокъ, резюме на група уроци, преговоръ; писмено изложение на новъ урокъ, извлѣченъ самостоятелно отъ ученицитъ при разглеждане на карти, картини и др.; писмено изложение на съдържанието на прочетена у дома книга; рефератъ за географски обектъ, възъ основа на нѣколко прочетени книги; докладъ за впечатления отъ екскурзии; рефератъ за близъкъ географски обектъ (родно село, планина, долина, поле и пр.) следъ непосредни лични впечатления, — единични или на група ученици, и пр. Всички тия писменни съчинения, изнесени за разискване въ класа или при специално уредени учебчески беседи — иматъ голѣмо значение за оживяване на обучението и за приближаването му до основитъ на изследвателскиятъ методъ. Полезно ще бжде сжщо, ако се въведе и у насъ, както въ II Митавска гимназия, щото желающитъ

¹⁾ В. Половцевъ, цит. съч., гл. и методиката ми стр. 113.

²⁾ Но не и прилагането на т. н. конструктивенъ методъ. Гл. методиката ми стр. 106—120.

ученици да могат да учат уроцитѣ сине у дома, а въ гимназията всѣки следъ обѣдъ, всрѣдъ пособията на кабинетитѣ и книгитѣ на библиотеката въ гимназията¹⁾.

Гореизложенитѣ скицирани мисли не изчерпватъ всички възможности за приложението на активнитѣ методи при географското обучение. Вдъхновенъ отъ принципитѣ имъ, учителтъ на практика, при всѣки урокъ ще знае кжде какво трѣбва да направи, за да възбуди и развие активностъ у ученицитѣ. Тукъ, въ края на нашето изложение ние не можемъ да се не спремъ и на трудноститѣ, прѣчкитѣ, които, ако не се преодолеятъ, могат да спънатъ и дори осуетятъ приложението на новитѣ методи въ гимназиалното обучение въобще. Самостоятелната работа на класа изисква повече време, а следователно — изучаване на по-малкъ, но по-цененъ учебенъ материалъ. Самиятъ учителъ трѣбва да бжде поставенъ въ подходящи благоприятни условия за творческа работа — по-малкъ брой ученици, по-малкъ брой учебни часове, свобода на педагогическата му творческа работа, при която контролнитѣ органи да следятъ не само *ког* и *колко* е минато, но и какъ е минато въ класа. Ако учителтъ е претоваренъ съ 4—6 урока дневно, то никакви заповѣди отгоре не ще изкоренятъ чисто пасивното, рутинно и механично обучение — „активно“ то ще остане само по име. Необходими сж и външни благоприятни условия — богати географски кабинети и аудитории, съ карти, картини и др. пособия, добра географска библиотека и пр. — условия, безъ които е невъзможно какво да е обучение, а камо ли активно.

Най-после всѣко творчество се нуждае отъ освѣжаване и самоусъвършенствуване — чрезъ подходящи педагогически съчинения, списания и др., които учителтъ трѣбва да следи и чрезъ педагогическитѣ курсове и конференции. Въ последнитѣ учителитѣ се запознаватъ единъ другъ съ резултатитѣ отъ своята работа, тамъ сподѣлятъ съмнения, постижения, провѣряватъ своята практика, обновяватъ свѣтитѣ знания (при допиръ съ хората на науката отъ университета). За това е необходимо едно разширение на чисто педагогическата работа въ тѣй ценнитѣ и богати по резултати конференции на учителитѣ по география и история, които свиква всѣка година Министерството на народното просвѣщение по починъ на Историческото и Географското дружество.

¹⁾ Гл. Русская школа за рубежомъ, кн. 31 (1929 г.) и методиката ми: страница 124.

ENSEIGNEMENT ACTIF DE LA GÉOGRAPHIE

Dans l'article qui précède, on plaide pour un enseignement de la géographie plus actif, dans les écoles moyennes bulgares, ayant recours à l'exemple fournit par les pays occidentaux plus avancés.

Il faut surtout employer la méthode euristique, qui consiste à ne rien enseigner aux élèves de ce qu'ils pourraient extraire eux-mêmes des tableaux et des manuels scolaires.

En ce qui concerne l'exercice de la main, on recommande le dessin d'esquisses, de diagrammes etc., dans une salle spéciale destinée à l'enseignement de la géographie; pour donner à l'élève la possibilité d'entreprendre un travail plus personnel, on recommande des travaux par écrit, des conférences et des causeries entre les élèves.

L'emploi de la méthode active, pourrait être pratiquée dans certaines conditions favorables qui sont les suivantes: un nombre moins élevé des leçons données par le professeur, un programme scolaire moins étendu, un nombre d'élèves restreint dans la classe, une salle d'étude avec des manuels et une bibliothèque, la possibilité pour le professeur d'une activité créatrice, des soins concernant son perfectionnement par des conférences pédagogiques et scientifiques.

D. Kostov
